

ADABIY ASARLARDAN KIRIB KELGAN SO'Z BIRIKMALARINING TIBBIYOTDAGI DEONTOLOGIK MA'NOSI

Fomina Mayde Anatoliyevna

Samarqand davlat tibbiyot universiteti Tillar kafedrası assistenti

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.10054408>

ARTICLE INFO

Received: 23th October 2023

Accepted: 29th October 2023

Online: 30th October 2023

KEY WORDS

Tibbiy etika, deontologiya, kasbiy burch, xayriya.

ABSTRACT

Tibbiy etika va deontologiya shifokor uchun maxsus xulq-atvor normalarini ifodalaydi. Tibbiyot etikasi nafaqat shifokor va bemor o'rtasidagi munosabatlar, balki shifokorning kundalik hayotdagi xatti-harakati, jumladan, yuksak madaniyat, xayrixohlik, odo-axloqdir. Tibbiy deontologiya tibbiy etikaning bir qismidir.

Deontologiya kursi, ya'ni ko'pchilikning fikriga ko'ra, tibbiy etikani tushunish tibbiyot talabalari uchun mutlaqo zarurdir. Bemorga muhabbat, hurmat va mohirona yondashuvni singdirish kerak. Deontologiyani o'qitish birinchi kursdan va hatto maxsus Arktika darslarida boshlanishi kerak.

Lotin darslarida mashhur lotin iboralaridan, talabalarning tibbiy mavzudagi bayonotlaridan foydalanishi va ularning talqinidan foydalanib, bo'lajak shifokorlarni tibbiy etika tushunchasi bilan tanishtirishi mumkin. Deontologiya (yunoncha deon — shart, logos — ta'limot) — axloq, kasbiy burch hissi, or-nomus, vijdon va shifokorning qadr-qimmati masalalarini o'z ichiga olgan umumiy axloqning alohida bo'limi. Bu mavzu aynan shunday bo'lgan va talqin qilinmoqda. Gippokrat qasamyodida deontologiyaning asosiy o'ziga xos masalalarini ajratib ko'rsatish mumkin:

- shifokor va bemor munosabati
- hamkasblar va tibbiyot xodimlari bilan munosabatlari
- bemorning qarindoshlari va yaqinlariga munosabati
- tibbiy siri "... davolash paytida ham, davolanish paytida ham men hech qachon oshkor etilmasligi kerak bo'lgan insoniy narsalarni ko'rmasligim yoki eshitmasligim uchun, bunday narsalarni sir deb bilgan holda jim turaman"

Binobarin, 21-asr shifokorlarining yosh avlodi uchun tibbiy etika qoidalari o'zining deontologik ahamiyatini yo'qotmagan.

"Noli nocere" - zarar yetkazma yoki "Primum non nocere" degan maqol shifokorning shioriga o'xshaydi va shifokorning har bir harakati ishonib bo'lmaydigan tarzda va shifokorning manfaatini ko'zlagan holda amalga oshirilishi kerakligi haqida ogohlantirishga o'xshaydi. Bu o'z-o'zini, harakatlari va harakatlarini doimiy nazorat qilishni talab qiladi va bemorga yoki uning huzurida aytilgan har bir so'zdan xursand bo'ladi. Bunday holda, "Ne noceas, si juvare non potes" iborasi ma'nosi - agar yordam bera olmasangiz, zarar qilmang. Qadimgi "Praemia cum poscit medicus, sathan est" - shifokor mukofot talab qilganda shaytondir

- shifokor o'ziga tashqaridan qarashni, boshqalarga salbiy ta'sir ko'rsatishi, suiiste'mol qilishi mumkin bo'lgan shaxsiyat xususiyatlarini tan olishi kerakligini aytadi.

"Jarrohlik" atamasi (gr. cheir — qo'l, ergon — harakat) qo'l harakati ma'nosini bildiradi." Lekin jarrohning mehnati quyidagi maqolda shunday ifodalanadi: "Chirurgus mente prius et oculus agat, quam armata manu" –jarroh birinchi navbatda aqli va ko'zlari bilan, keyin esa qurolli qo'li bilan harakat qiladi. Bu iboraning mazmuni taniqli rus jarrohi S.S.Yudinning jarrohlik ishi ikki elementdan iborat degan so'zlariga mos keladi: qo'l mehnati va ilmiy tafakkur san'ati. Dojo shifokori ishida kekxa tabiblarning donoligi bukilmas; Bemorlarni operatsiya qilayotganda, sizga eng yaqin odam operatsiya stolida yotgan deb o'ylang. O'ta og'ir hayotni tanlagan tabib ilmga, insonga fidokorona xizmat qilishi kerak. "Aliis inserviando consumer" so'zlari - boshqalarga porlash orqali men o'zimni yoqib yuboraman yoki boshqalarga xizmat qilish orqali yondiraman - gollandiyalik shifokor, anatomist Nikolay var Pulpga (1593-1674) tegishli bo'lib, Rembrandtning mashhur "Doktor Pelpa Anatomiya darsi" kartinasidan ma'lum.

Bu so'zlar tibbiy deontologiyaning tibbiy faoliyatining ramziy belgisidir. Yu.F. Shultz "Olovli chiroqqa hamrohlik qiluvchi shior, qadim zamonlardan beri asosiy timsol - piyola bilan ilon bilan birga ishlatilgan" deb hisoblaydi.

Ko'pchilik, ko'plab shifokorlar hayotlarining so'nggi soatigacha ushbu tamoyilga sodiq qolishdi. Shifokorning axloqiy fazilatlariga yuqori talablar kasbning mohiyatidan kelib chiqadi, chunki davolovchi, qo'lida eng bebaho narsa inson hayoti bo'lgan kishi "o'quvchilarni o'qitish jarayonida ham paydo bo'ladigan bu impulslarga" javob bermay qolmaydi.

Divinum opus - sedāre dolorem - ilohiy ish shifo beradi (og'riqni tinchitadi). S.P. Botkinning shogirdi I.P. Pavlov o'z ustozini haqida shunday yozgan edi: "Uning kasallar orasidagi jozibasi haqiqatan ham sehrli edi: bir so'z, bir tashrif bemorni davolaydi." "Arte et humanitate, labore et scientia" - san'at va xayriya, mehnat va bilim - shifokorning shiori.

Aks holda, bemorda shifokorga ishonchsizlik yoki hatto tibbiyotga ishonchsizlik paydo bo'lishi mumkin. "Shifokotlik kasbi jasoratdir, u o'z-o'zidan voz kechishni, ruhning pokligini va fikrlarning pokligini talab qiladi. Siz tiniq, ruhiy pok, axloqiy va jismonan ozoda bo'lishingiz kerak", deb yozgan A.P.Chexov huquqlar haqida.

Anatomiya teatridagi anatomiya darslarida o'quvchilar o'zlarida mehnatga hurmat tuyg'usini shakllantirishlari kerak - Hic locus est ubi mors gaudet succurere vitae" - "Mana o'lim hayotga bajonidil yordam beradigan maskan" – bu Parij universitetining anatomik teatrining kirish qismidagi yozuv. Sud tibbiyoti darslarida talabalar yakuniy bosqichda deontologiya qoidalarini qo'llash bilan ham tanishadilar. Shunday qilib, universitetdagi o'quv jarayoni tibbiyot qoidalarini amalda qo'llash asosida qurilishi kerak. axloq va deontologiya.

Talabalarda yuksak axloqiy fazilatlarini tarbiyalash oliy ta'lim muassasasining asosiy vazifalaridan biridir. Bunday fazilatlar maktabda va universitetda ta'lim jarayoniga singdiriladi. 3-kursda talabalar yuqori darajada deontologiya bilimlarini olishlari kerak. Bemorga hurmat va mohirona munosabatda bo'lish maxsus amaliy mashg'ulotlarda singdiriladi. Talabalar deontologiya qoidalarining qo'llanilishini amalda ko'rishadi. Qadimda ko'plab shifokorlar o'z yurtdoshlarining mehrini qozongan. "Bir mohir tabib ko'p odamlarni davolaydi. U o'qni kesib, idishga dori sepadi" (Gomer Iliada)

References:

1. Lotin maqollari
2. Yudin S.S. Jarrohning mulohazalari M. Tibbiyot, 1968 y.
3. Фомина, М. А., & Шамсиев, К. К. (2020). КРЫЛАТЫЕ ИЗРЕЧЕНИЯ. Глобус, (1 (47)), 100-101.
4. Фомина, М. А., Бабаева, Д. Х., & Бекназарова, М. К. (2019). О СЛОВООБРАЗОВАНИИ В МЕДИЦИНСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ. Кронос: психология и педагогика, (1 (18)), 20-21.
5. Фомина, М. А., & Тураев, А. Ю. (2020). ЛИМЕРИКИ КАК ПОЛЕЗНОЕ РАЗВЛЕЧЕНИЕ. In ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ В СОВРЕМЕННОЙ НАУКЕ (pp. 60-66).
6. Фомина, М. А., & Бекназарова, М. К. (2021, January). МЕДИЦИНСКИЕ ТЕКСТЫ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ. In The 5th International scientific and practical conference "World science: problems, prospects and innovations"(January 27-29, 2021) Perfect Publishing, Toronto, Canada. 2021. 1300 p. (p. 1158).
7. Salimovich, S. B. (2023). TRANSLATION OF CLINICAL TERMS IN LATIN AND BASIC MEDICAL TERMINOLOGY CLASSES. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 3(3), 100-103.
8. Sharipov, B. (2023). SOME CONSIDERATIONS ON THE FORMATION OF CLINICAL TERMS IN LATIN. International Bulletin of Applied Science and Technology, 3(6), 477-479.
9. Sharipov, B. (2022). RETSIPROKLIK XUSUSIDA MULOHAZALAR. Общественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования, 1(19), 63-66.
10. Salimovich, S. B. (2022). RECIPROCAL SYMMETRY AND ITS GRAMMATICAL INDICATIONS. EPRA International Journal of Research and Development (IJRD), 7(12), 129-131.
11. Salimovich, S. B. (2022). Studies of Reciprocity in Linguistics. Eurasian Scientific Herald, 8, 221-224.
12. Isroilova, M., & Sharipov, B. (2023). SOME OBSERVATIONS ON LATIN PRONUNCIATION AND SPELLING. Science and innovation in the education system, 2(7), 127-129.
13. Шарипов, Б. С. (2022). TIL BIRLIKLARINING NUTQDA FAOLLASHUVI HAQIDA. МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА, 5(1).
14. Salimovich, S. B. (2022, January). FUNCTIONS OF LANGUAGE UNITS. In Conference Zone (pp. 62-63).
15. Mardanovich, M. Z., Aliaskarovna, S. U., Kenjaevna, B. M., Genjebaevna, A. P., & Salimovich, S. B. (2021). Some Considerations about Legal Solutions and Practices of Certain Problems Writing Recipes. Annals of the Romanian Society for Cell Biology, 5341-5352.